THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST - Telephones: TRINITY 6830-6831
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

די אמעריקאנער בערזע האט איבער-נעכאפט די מאס

די אמעריקאנער פירמעס, וועלכע פארקויפען סחורה אין קאנאדע, האבען זיך באמת דערשראקען פאר דאס פאלען פון קאנאדער דאלאר, ווייל מיט דעם פאלען פון דאלאר איז אויך געפאלען דער האנדעל צווישען ביידע לענדער.

מיט רעכט זאגט דער קאנאדער סוחר, אז ער וויל ניט דער אמעריקאנער סוחר אין קאנאדע זאל איבער אים האבען א פארצוג. אין אז ער, דער קאנאדער זאל נאך אויסער שטייערען דארפען צאלען א פרעמיע אויף'ן אמעריקאנער דאלאר.

דאס, וואס א סך קאנאדער האבען צוריקגערופען זייערע אָרדערס, וועלכע זיי האבען באשטעלט ווען דער קאנאדער דאלאר איז געווען גלייך מיט'ן אמעריקאנער, האט געהאט די געווינשטע ווירקונג. איינינע אמעריקאנער פירמעס האבען געעפענט באנק אקאונטס אין קאנאדע, אזוי אז זייערע בילס אין קאנאדע זאלען קענען באצאלט ווערען מיט קאנאדער געלט, מיט דאס געלט פון ביידע לענדער וועט זיך אויסגלייכען.

דער קאנאדער שריט פון די קאנאדער סוחרים וועט נאר אין גיכען פירען צו דער אויסגלייכונג פון די דאלארען צווישען ביידע לענדער.

דער קאנאדער דאלאר שטעהט דאך יעצט נידעריגער אין די שטאטען בלויז דערפאר, וואס קאנאדע אימפארטירט פון דארטען מער איידער זי עקספארטירט אהין. און קאנאדע בלייבט א בעל חוב. האבען דאך ביידע לענדער אלע מאל געהאנדעלט אויף בארג, זענען דאך געווען צייטען, ערשט ניט לאנג, אזוי נאהענט זוי אין 1928, ווען פאר'ן קאנאדער דאלאר איז געצאלט געווארען א פרעמיע אין די שטאטען.

איז דאך דער קאנאדער דאלאר אויף א הויכער אדער נידעריגער שטופע בלויז דאן, ווען מען פאדערט אים, ווען מען פארלאנגט אים, ווען מען דארף אים האבען. אדער ווען מען האט אים, אנדערש וואלט דאך געווען, ווען מען וואלט דעם קאנאדער דאלאר ניט געהאט אדער ניט גע-דארפט.

וואלט דאך דער אמעריקאנער סוחר ניט פארקויפט בייליגער דעם קאנאדער דאלאר, ווען ער וואלט ניט געהאט וואס צו פארקויפען, דאס מיינט, נגען ער וואלט ניט געהאט קיין קאנאדער טשעקס אדער וועקסלען.

צוליעב דעם, וואס אויפ'ן אמעריקאנער מארק געפינט זיך צופיעל קאנאדער וועקסלען און געלט-אנווייזונגען, און מענשען האבען מורא, אז די ווערט-פאפירען זענען אין סכנה, פארקויפט מען זיי פאר בייליגער.

די לאגע ווערט אבער א גאנץ אנדערע, ווען עס פילט זיך א מאנגעל אין קאנאדער געלט און ווערט-פאפירען. קאנאדע קויפט אין די פאראייניגטע שטאטען פאר הונדערטער מיליאנען דאלאר סחורה יעדען חודש, און זאל נאר איין חודש ניט זיין די פולע קוואטא פון דעם, וואס עס ווערט ארויסגעשיקט נאך קאנאדע, און ניט נאר וועט זיך דאס געלט פון ביידע לענדער אויסגלייכען, נאר די אמעריקאנער געשעפטס-וועלט וועט זיך נאך בעטען ביי קאנאדע און געבען איר גרויסע קרעדיטען, זי זאל ווייטער קויפען.

די אמעריקאנער בערזע האט געמאכט א גרויסען טעות דערמיט, וואס זי האט אזוי שטארק געוואָרפען דעם קאנאדער דאלאר. די שיך פאבריקען אין מאסעטשוסעטס סטייט, די פרויען קליידער אינדוסטריע אין ניו-יארק סטייט, די זייד פאבריקען אין ניו דזשערזי סטייט פילען עס עצט גאנץ שטארק. אפילו די אייטאמאביל פאבריקען אין מישיגען סטייט באקלאגען זיך שוין און באטען אן קאנאדער סוחרים זייער סחורה לויט דעם קאנאדער דאלאר.

די האנדלונג פון די קאנאדער סוחרים אין צוריקווייזען זייערע באשטעלונגען איז א ווייניגסטווערטע און האט געהאט די געהעריגע ווירקונג.

עס איז ניטא קיין אורזאכע פארוואס די קאנאדער האנדעלס-וועלט זאל זיך לאזען פון אמעריקאנער בערזע-ספעקולאנטען און פינאנ-ציעלע "שארקס". דער קאנאדער סוחר וועט מעגליך האבען אונאנגענעם-ליכקייטען דורכדעם וואס ער וועט ניט האבען די סחורה, וועלכע ער דארף, אבער דערפאר וועט ער געבען די ספעקולאנטען די ריכטיגע לעקציע.

נעשריי אויסלענדער וועט ניט העלפן

דאס, וואס עס האט פאסירט מיט עטליכע טעג צוריק אין איסטעוואן, מאסקאטשעוואן, האט אפגעקלונגען איבער'ן גאנצען לאנד, און ווי עס איז געווען צו דערווארטען, האט זיך די שווארצע רעאקציאנערע פרעסע די ערשטע זאך ארויסגעוואָרפען אויף די אויסלענדער, וועלכע זענען דאך אן "צווייפעל" (?) די קאמוניסטען, וועלכע האבען פאראורזאכט די בלוט-פארגיסונג.

כמעט אלע צייטונגען פון רעדזשיינא זענען ארויס מיט א געשריי, אז וואס שנעלער די אויסלענדער וועלען דעפארטירט ווערען, אלץ געזינטער וועט עס זיין פאר קאנאדע. קיינע פון די צייטונגען דערמאנט ניט קיין ווארט וועגען דער אונדערטערגליכער לאגע פון די מאיינער, וועלכע האט זיי געצווונגען ארויסצוגעהן אין סטרייק אין דער יעצטיגער צייט.

די צייטונגען זוכען צו פארשרייבן דעם אמת וועגען דעם סטרייק, מיט דער געלעגענהייט, וועלכע די קאמוניסטען האבען זיי געגעבען דורך ארויספירען די מאיינער אין נאם צו א זיכערען טויט.

צוויי מאיינער זענען טויט. פיעלע זענען פארוואונדעט, און אין דעם געיעג פון דער פאליציי נקמה צו נעמען פאר זייערע חברים, וועלכע זענען פארוואונדעט געווארען, זענען נאך א סך אומשולדיגע ארבייטער דעם געווארען און וועלען בלייבען אייביגע קריפּעלס, און שולדיג אין דעם זענען די אויסלענדער.

די איראניע פון דעם איז, וואס די מערהייט פון די דעמאנסטראנטען זענען גראדע געווען גוטע בריטישער, וועלכע זענען בלויז פארפירט גע-ווארען פון רעוואלוציאנערע פראזעלאגיע. אבער אזוי איז דאס שוין, דער אויסלענדער איז די ערשטע כפרה.

די קוילען מאיינער פון דעם גאנצען איסטעזוען געגענט זענען ארבייטער, וועלכע מאכען דאס לאנד רייך. זיי זענען די, וועלכע ארבייטען מיט'ן בלוטיגען שווייס, און אויב צווישען זיי זענען ניטא קיין סך ענגלענ-דער, איז עס בלויז דערפאר, וואס די קוילען בארגען גלייבען, אז אויסלענ-דער, רוסען, פאליאקען, פינלענדער און אוקראינער, קען מען מער עקספלו-אטירען איידער דעם ענגלענדער.

דער פאקט איז, אז די ארבייטער פון די דערמאנטע נאציאנאליטעט מען האבען זיך אלע מאל געלאזען מער עקספלואטירען. עס מוז דאך אבער אמאל געמען א סוף. דער אויסלענדער איז דאך אויביג ניט קיין אונבאהאל-מענער שלאף.

די שווארצע פרעסע, וועלכע שטיצט די קוילען-באראנען אין סאס-קאטשעוואן, שרייט אומזיסט "אויסלענדער". דער געשריי קען ניט דער-שטיקען דעם אויפברוויז פון די קוילען-גרעבער, וועלכע פראטעסטירען גע-גען דער שקלאפעריי אין די מינען. ניט אכטענדיג וואס זיי האבען זיך גע-לאזען אין מאל פראוואָקירען פון עטליכע היין-קעפ.

די מאיינער פאדערען ברויט פאר זייער ארבייט. צו וואס זיי זענען בארעכטיגט, און קיין געשריי וועט זייער פאדערונג ניט פארטויבען.

הילף

פון יצחקי

איז אייך אויסגעקומען צו ווענדען זיך אמאל צו אייער רייכען קרוב נאך א גמילת-חסד?

אויב יא, (און איך בין זיכער, אז יא), גערענקט איהר נאך מסתמא זעהר גוט ווי אזוי, בעת איהר זענט געשטאנען פאר איהם און האט מיט א געבראכענער שטימע געבעטען רחמים, איז ער זיך געזעסען רוהיג אויפ'ן ווייכען פאטער-שטוהל און האט, מיט א שוועבעלע גע-פארקעט זיך אין אויער.

און מסתמא געדענקט איהר נאך אייך, אז נאכדעם ווי ער איז פארטיג געווארען מיט רייניגען די אויערען, האט ער פא-וואלזנקע ארויסגענומען א בלעטעל פאפי-ראס פאפיר, פריהער דאס גוט באטראכט אויף ביידע זייטען, דערנאך מיט צוויי פינגער אנגענומען אביסעל טאבאק, רעכט צושפרייט עס איבער'ן פאפיראס פא-פיר און געגומען עס ווינקלען מיט אזא רוהיגקייט, פונקט ווי ער וואלט געווען דער איינציגער מענש אויף דער וועלט, און קיין זאך געפינט זיך ניט ארום איהם.

אין דער צייט, ווען ער האט גע-מאכט זיין פאפיראסעל, זיין איהר גע-שטאנען און מיט טרעהרען אין די אויגען געבעטען א גמילת חסד, דערצעהלט אייער ביטערע לאגע. ערשט דאן האט ער פאר-זיכטיג אנגעריבען א שוועבעלע, פאר-רויכערט דעם פאפיראס, און געפוקט אויפ'ן בלויען רויך, וועלכען ער האט מיט הנאה ארויסגעבלאזען פון די נאז'לעכער און דורך די וואנצען.

איך ווייס ניט ווי אזוי איהר, נאר מיר ווייזט זיך אויס, אז איך וואלט ניט געווארנשען מיין ערגסטען שונא צו קומען צו אזא טיפ רייכען קרוב נאך א גמילות חסד. מיר ווייזט זיך אויס, אז אזא גע-מיטליכקייט פון איהם אין דער צייט ווען ביי אייך טריפט דאס בלוט, קאן ארויס-ברענגען דעם געדולדיגסטען מענשען פון געדולד און איהם מאכען צוריקצו ווי א ווילדע היה. און אזא מאמענט זענט איהר גרייט צו ארויסכאפען זיך אויפ'ן קרוב און פארוואנדלען איהם אין א "היינט א ה ז אויערען"...

* * *

דאס דאזיגע בילדעל, וואס איך האב פאר אייך נאר-וואס געשילדערט איז זעהר כאראקטעריסטיש בנוגע דער הילפס-אקציע וואס אונזערע פעדעראלע, פרא-וינציעלע און מוניציפאלע רעגיערונגען האבען אנגעהויבען פאר די ארבייטסלאזע און הונגעריגע קאנאדער בערגער.

אונזערע רעגיערונגען קאלופען אויך די אויערען אין דער צייט ווען הונדערטער טויזענטער פארשמאכטע און פאר-הלש'טע בירגער קעמפען טאג-טעגליך מיט'ן מאגען איבער א שטיקעל ברויט מיט וואסער.

מאנאטען נאך מאנאטען זענען שוין פאראיבער זינט די גאנצע פרעסע אין לאנד האט באריכטעט וועגען נייע ישועות פאר די ארבייטסלאזע. צענדליגער וואר-כען זענען שוין פארשוואונדען אין דער אייביגקייט זינט די הילפס-אקציע אר-בע'ן לאנד האט זיך אנגעהויבען.

אבער!

מיין מאמע, געדענק איך, פלעגט מיך שטענדיג הייסען וואַרטען אויף פריי-טאג וועל איך דאמאלסט עסען א ראסעל-פלייש'ל מיט פלעצעל. אין מיטען דער וואך, האט זי געזאגט, עסט מען ניט קיין פלעצעל.

און וויפיעל פריי-טאגען האבען שוין די ארבייטסלאזע איבערגעוואַרט אויפ'ן פלעצעל מיט'ן ראסעל-פלייש, וואס די רעגיערונג האט זיי צוגעזאגט? איך האב מורא אז זיי האבען שוין אפשר באלד פארגעסען די קונסט פון עסען...

* * *

פון די גאר לעצטע באריכטען איז צו זעהן, אז פונ'ם גרויסען געפעל איז געקומען גאר א קליין רעגענדעל.

לחתחילה איז געווארען א בהלה צו רעגיסטרירען אלע ארבייטסלאזע. אין מא-ראנטא נופא האבען זיך רעגיסטרירט אי-בער דריי צענדליג טויזענט, און דאר-מאלסט איז געווען באריכטעט, אז "יעדער ארבייטסלאזער אין טאראנטא, וועט ניט נעהן אהן ארבייט אדער וועט זיין, חלילה, הונגערינג", אבער אויסגעלאזען האט זיך, אז פון טאראנטא וועלען נענומען ווערען בלויז ארום 700 ארבייטסלאזע אויף דער טראנס-קאנאדער האר-וועי ארבייט.

און דאס אויך ניט מיט אמאל. אין זיבען וואכען ארום וועלען די ערשטע הונ-דערט ארבייטסלאזע נענומען ווערען.

דערנאך — אויב עס וועט זיין א פאדערונג פאר נאך ארבייטער — וועט מען נעהמען פון טאראנטא נאך הונדערט ארבייטער, און אט אזוי וועט עס אנהאלטען ביז טא-ראנטא'ס קוואטא פאר זיבען הונדערט וועט אויסגעשעפט ווערען.

* * *

וואס זאגט איהר עפעס צו אזעלכע ישועות?

איך טענה אבער שוין לאנג, אז א קבצן זאל נאר ניט געבויגען ווערען. טאָ-מער אבער איז איהם יא באשערט צו

סוכות לשנענדען

ניט געזארגט, מסתם דארף מען ניט.

וועגען איינעם פון די פארצייטיגע גרויסע אידען דערצעהלט מען אזא מעשה:

דאס יאהר איז געווען א יאהר פון שווערע מלחמות און ביטערע קאטאס-טראפעס, די וועגען זענען געווען אין סכנה און ווען עס איז געקומען פאר סוכות האב-בען אידען ביי קיין פאל ניט געקאנט באקומען קיין אתרוגים. צו די פלאגען, און ענמת נפש'ן פון א גאנץ יאהר, האט די דאזיגע פיין זיך באזונדערס שווער געלעגט אויפ'ן אידישען כלל און איהם געדריקט ממש ווי א ייזווערער שטיין. האט מען אנגעשטרענגט אלע כחות, איינגעשטעלט און זיך געלאזען אויף אלע וועגען, און געשאפען, וואס עס האט זיך געלאזען, און געשאפען, וואס עס האט זיך געלאזט. געווען גליק-ליכע קהלות וועלכע האבען אריינגעקראַ-גען אין זייער רשות גאנצע 2 אתרוגים, האט זיך דערפון דערוואוסט א צווייטע אונגליקליכע קהלה, וועלכע האט אבסא-לוט זיך ניט געקאנט פארשאפען קיין אתרוג, און א גאנצער מנין שליחים פון דער אונגליקליכער קהלה זענען געקומען צו לויפען אין דער גליקליכער און זי גע-פאדערט צו א דין תורה. היתכן? וואו איז יושר — צי מיר זענען ניט קיין אי-דען? איהר זאלט האבען אזש 2 אתרוגים און מיר גארניט? און עס פארשטעהט זיך, אז זיי זענען אהן אן אתרוג ניט אוועקגעפאהרען, און יעדער קהל האט נעהמען איין אתרוג.

אין יענער צייט איז דאס קליינע שטעדטעלע קראמווא, וועלכעס איז גע-לעגען ווייט פון א צווייטען ישוב, געווען אויסגעשטעלט שוין צו בלייבען סוכות אהן אן אתרוג. ניט מעגליך געווען צו באקומען. האט אבער אין דעם שטעד-טעלע געוואוינט א איד פון די אמאליגע שעהנע, געהויבענע אידען, און ביי דעם דאזיגען איד איז דער אתרוג ניט בלויז געווען א מצוה, ווי ביי אלע אידען, נאר דאס איז כל ימיו געווען זיין מצוה. א איד א גרויסער למדן און א גרויסער גביר, א גרויסער וואלד סוחר און באזיר צער פון פאלווארקעס, איז כל ימיו ביי איהם קיין פרייז ניט געווען צו גרויס, אבי צו האבען אזא הדר, וואס זאל פאר-כאפען דאס אויג. געהויבענע אידען פון ווי ווייט פלעגען עולה רגל זיין סוכות אין דעם שטעדטעלע אנצוקומען דעם דא-זיגען הדר, און זוכה זיין צו מאכען איבער איהם א ברכה. טא וואס זאל אלזא זיין איצט, אז מען קען פארט ניט באקומען? די צייט איז דער-ווייל ניט געשטאנען, עס איז אנגעקומען דער יום הקדוש און קיין ישועה וועגען אן אתרוג ווייזט זיך ניט. און כאטש א גאנצע צייט האט קיינער אויף דעם דאזיגען איד'ס פנים קיין אויפ-רעגונג ניט באמערקט, פארקעהרט, ער איז רוהיג געווען, האט זיך אבער דערפאר זיין אויסערגעוועהנליכע אונרוהיגקייט און אויפרעגונג ארויסגעוויזען מיצאי יום כפור.

ווי נאר מען האט אפגעגעסען און זיך אביסעל אויסגערוהט נאכ'ן תענית האט דער איד געהייסען שפאנען די פערד מיט דער קאטש און זיך געלאזט אין וועג אריין מיט דער דעה צו פאהרען אזוי ווייט און זוכען אזוי לאנג, ביז דער אויבערשטער וועט איהם צושיקען דאס באערטע.

אויף אלע רייד פון דער איבערגע-שראקענער פאמיליע האט ער געהאט איין אנטוואָרט: איהר קענט און איהר מוזט זיין גאנץ רוהיג, ווייל שלוחי מצוה אינו ניזוקין, מיר וועט אם ירצה השם קיין שום שלעכטס ניט טרעפען, און דאר-וויף איז מען א איד אום צו קענען איינשטע-לען דאס לעבען פאר אידישקייט.

הכלל עס האבען קיין רייד ניט געד-האלפען און ער איז אוועקגעפאהרען. דריי טעג האט מען פון איהם קיין שום ידיעה ניט געהאט, ערשט ערב סוכות אין דער פריה איז די קאטש אפגעבאהרען אין שטעדטעל, און פאר'ן גאנצען עולם אלט און יונג, ווייבער און קינדער וואס זענען זיך אנגעלאפען, האט ער אויפגעהויבען פון דער קאטש אין דער הויה, א קליין שאכטעלע און געוויזען: אן אתרוג — א הדר טאקע פון די מיוחסים.

די שמחה וואס איז געווארען אין שטעדטעל, איז אין לשער, ווייבער האב-בען איהם געבענשט מיט אלע ברכות, דער רב מיט די דיינים זענען באלד אריינגע-גאנגען מיט א וויזיט, און באקומען דעם אתרוג, און ארויסגעהענדיג האבען זיי געזאגט פאר בעלי בתים: כראי געווען אלץ, א הדר ממש, ווי אין די פריהער-דיגע יאהרען.

דעם ערשטען טאג יום טוב אין דער פרה, האט ער אין דער סוכה צוזאמען מיט'ן מלמד פון זיינע קינדער געטרוג-מען טיי און זיך גענומען מיט א באזונ-דערער כוונה מכין זיין צו מאכען די ערשטע ברכה איבער'ן אתרוג.

דאס שאכטעלע מיט'ן אתרוג איז געשטאנען אויפ'ן טיש, דער מלמד וועל-כער האט ביז איצט נאך ניט געהאט קיין געלעגענהייט א קוק צו טאן אויף דעם אתרוג, איז שיער איט אויסגענאגען פון נייגערינקייט איהם צו זעהן, א קוק טאן כאטש אויף איהם, נאר ער איז ניט דרייסט געווען און ניט געוואגט, און דער ריבער נאך מעהר געשפאנט געזעסען ווי אויף שפילקעס און געוואַרט, אז דער בעל הבית זאל שוין ארויסנעהמען דעם אתרוג צו דער ברכה, און ער וועט איהם כאטש אנקוקען, און דערנאך וועט ער דאך איהם זיכער אויך געבען צו מאכען די ברכה, און ער וועט איהם האלטען אין האנט.

דערווייל איז דער בעל הבית ארויס-גענאנגען טאקע זיך ספעציעל וואשען די הענט פאר דער ברכה איבער'ן אתרוג.

ווען דער מלמד איז געבליבען אין דער סוכה אליין מיט'ן אתרוג אויפ'ן טיש, איז ער אזוי צעטומעלט געווארען אז ער האט ניט געקאנט באהערשען, ממש ווי א צעמישטער האט ער אויפגע-מאכט דאס שאכטעלע און ארויסגענומען דעם אתרוג איהם אנצוקוקען. און דא האט געטראפען דאס גרעסטע אומגליק: דעם מלמד'ס ציטערדיגע הענט האבען דעם אתרוג, ניט דערהאלטען, ער איז אראפגעפאלען אויף דער ערד, און בשעת ער האט זיך אין אונטערשרייבליכער שרעק אליין א וואף געטאן אויף דער ערד און אויפגעהויבען דעם אתרוג, האט ער ער-לען דאס לעבען פאר אידישקייט.

הכלל עס האבען קיין רייד ניט גע-דערזעהן: אפגעבראכען דעם פיטום, דער אתרוג איז פסול, מען טאר שוין איבער איהם קיין ברכה ניט מאכען.

דערויף איז אריינגעקומען דער בעל הבית מיט געוואשענע הענט צו מאכען די ערשטע ברכה איבער'ן אתרוג.

דערזעהענדיג פאר זיך פלוצלינג דעם מלמד מיט זיין ווייסען בר-מינג געזיכט, האט ער זיך לכתחילה שטארק דערשראַ-קען און גארניט באמערקט די שרעקליכע קאטאסטראפע, וואס איז אזוי פלוצלינג געשען.

אבער ווי ער האט דאס דערזעהן און פארשטאנען, וואס דא איז געשען, האט ער זיך אויף קיין האר ניט געגע-דערט, און מיט דער גאנצער רוהיגקייט האט ער געזאגט:

דער רבונו של עולם, וואס הייסט בענשען אתרוג, הייסט אויך א איד ניט זיין כעס — ניט געזארגט, מן הסתם דארף מען ניט.

ווען מען האט זיך אין שטעדטעל דערפון דערוואוסט, האט מען, פאר-שטעהט זיך, געהאט גרויס צער, נאר א נחמה איז געווען פאר אלע די האלטונג פון דעם איד בשעת מעשה, און גדולי ישראל האבען שפעטער געזאגט: דער איד האט אין דעם יאהר ניט גערעסטע און די שעהנסטע ברכה איבער'ן אתרוג גע-שיקט צום רבונו של עולם, זיין אתרוג איז אין דעם יאהר זיבער דער שעהנ-סטער בן אלע אתרוגים צווישען גאנצען כלל ישראל, און זיין זכות וועט זיכער מגין זיין אויפ'ן כלל.

גלוי אליהו

געוואוינט אויפ'ן דארף א איד אן ארענדאר און געהאלטען א שענק ביים טראקט, פלעגען פויערים שבור'ן אין דער שענק און אידען פלעגען זיך דארט אפ-שטעלען, דורכפאהרענדיג אין זייערע מסחרים. ביים פאר'קנס'ן א זוהן מיט א זוהן מיט א טאכטער, האט מען אויך דארט אפגעשמועסט דאס אויט, וואו חתן כלה זאלען זיך זעהן; איז דער זיווג עולה יפה געווען, האט מען דארט געמאכט דעם „מזל טוב" און ראשי פרקים.

און געהאט האט דער איד א מצוה, אז ווי נאר עס האט זיך איהם געמאכט אז א איד פון ווייטען וועג האט זיך ביי איהם אויפגעהאלטען פרייטאג ביז חצות, האט ער איהם שוין ניט אוועקגעלאזט נאר ער זאל בלייבען שבת, און אזוי אויך ערב יום טוב. האבען ביי זיך אורחים שבת און יום טוב איז געווען זיין גרעסטער עונג.

איינמאל ערב סוכות איז באשערט געווען דעם איד צו האבען עגמת נפש.

דער טאג איז געווען א שעהנער הערבסט טאג, אויף די פעלדער ארום, ווייט און ברייט, און שעשטאנען א בלוי-ליך ריינע אנגענעהמע לופט. נאר קיין איד אויפ'ן טראקט האט זיך ניט באוויי-זען.

האט דער איד אויסגעקוקט א גאנ-צען טאג אויפ'ן טראקט, געקוקט אויף אלע זייטען, איבער די פעלדער ארום, אין דער ברכה, און ער וועט איהם כאטש אנקוקען, און דערנאך וועט ער דאך אפ-שטעלען, דורכפאהרענדיג אין זייערע מסחרים. ביים פאר'קנס'ן א זוהן מיט א זוהן מיט א טאכטער, האט מען אויך דארט אפגעשמועסט דאס אויט, וואו חתן כלה זאלען זיך זעהן; איז דער זיווג עולה יפה געווען, האט מען דארט געמאכט דעם „מזל טוב" און ראשי פרקים.

און געהאט האט דער איד א מצוה, אז ווי נאר עס האט זיך איהם געמאכט אז א איד פון ווייטען וועג האט זיך ביי איהם אויפגעהאלטען פרייטאג ביז חצות, האט ער איהם שוין ניט אוועקגעלאזט נאר ער זאל בלייבען שבת, און אזוי אויך ערב יום טוב. האבען ביי זיך אורחים שבת און יום טוב איז געווען זיין גרעסטער עונג.

איינמאל ערב סוכות איז באשערט געווען דעם איד צו האבען עגמת נפש.

דער טאג איז געווען א שעהנער הערבסט טאג, אויף די פעלדער ארום, ווייט און ברייט, און שעשטאנען א בלוי-ליך ריינע אנגענעהמע לופט. נאר קיין איד אויפ'ן טראקט האט זיך ניט באוויי-זען.

האט דער איד אויסגעקוקט א גאנ-צען טאג, אויף די פעלדער ארום, אויף אלע זייטען, איבער די אין דער ברכה, און ער וועט איהם כאטש אנקוקען, און דערנאך וועט ער דאך אפ-שטעלען, דורכפאהרענדיג אין זייערע מסחרים. ביים פאר'קנס'ן א זוהן מיט א זוהן מיט א טאכטער, האט מען אויך דארט אפגעשמועסט דאס אויט, וואו חתן כלה זאלען זיך זעהן; איז דער זיווג עולה יפה געווען, האט מען דארט געמאכט דעם „מזל טוב" און ראשי פרקים.

און געהאט האט דער איד א מצוה, אז ווי נאר עס האט זיך איהם געמאכט אז א איד פון ווייטען וועג האט זיך ביי איהם אויפגעהאלטען פרייטאג ביז חצות, האט ער איהם שוין ניט אוועקגעלאזט נאר ער זאל בלייבען שבת, און אזוי אויך ערב יום טוב. האבען ביי זיך אורחים שבת און יום טוב איז געווען זיין גרעסטער עונג.

איינמאל ערב סוכות איז באשערט געווען דעם איד צו האבען עגמת נפש.

דער טאג איז געווען א שעהנער הערבסט טאג, אויף די פעלדער ארום, ווייט און ברייט, און שעשטאנען א בלוי-ליך ריינע אנגענעהמע לופט. נאר קיין איד אויפ'ן טראקט האט זיך ניט באוויי-זען.

האט דער איד אויסגעקוקט א גאנ-צען טאג, אויף די פעלדער ארום, אויף אלע זייטען, איבער די אין דער ברכה, און ער וועט איהם כאטש אנקוקען, און דערנאך וועט ער דאך אפ-שטעלען, דורכפאהרענדיג אין זייערע מסחרים. ביים פאר'קנס'ן א זוהן מיט א זוהן מיט א טאכטער, האט מען אויך דארט אפגעשמועסט דאס אויט, וואו חתן כלה זאלען זיך זעהן; איז דער זיווג עולה יפה געווען, האט מען דארט געמאכט דעם „מזל טוב" און ראשי פרקים.

אמאל איז געווען א טיש געווען שטול, איז אויפ'ן טיש געווען נעהמען דער טיש שפרינגען, נ זער קלינגען, ניסט זיך וויין א נים צו קעצעלע אין שויס.

באפט קעצעלע די נים, א בוס, דער נוס איז צו ה דאס קעצעל זיך אנגעשפארט געבליבען ליגען, ווארט. ווע דער גוטער, וועט מיר אראפ שטיק פוטער, ליגט זי אין וואנ דער טישעלע נאר, זאל זיך דרעק און אראפוואַרפען פון זי פליישע.

אין דער טיש טאנצט ווארט, אין האט דען ניט קיין צייט אין דאס פעצעל ליגט אין באלעקט נעהמען זי שרעקט זיך. דערט ווארט, אין ריהרט זיך ניט ווארט עס זאל א פעטען ביסע איר געבען צו געניסען.

הושענא ר

פון זלמן גראפשטיי

(ת"ש עין חיים, מחלקת

עס איז פאראן אן אלטע

גענדע: הושענא-רבה אויף נאך צוועלף שפאלטען זיך די דאן איז די גינסטיגע צייט, א זאל בעטען ביי נאט צו ערפיל געהר.

איז אמאל געווען א פאר געלע, מיכעלע, א רב'ס א קינ דער טיש געהערט דערצעהלט האט אויך געהערט דערצעהלט. איז ער גענאנגען מיט'ן רבה אויף דער נאכט, אין שו "תיקון".

אלע אידען זענען געווען געזאמלט אין בעטהלים, נאר מיכעלע געגאנגען א פארהלומטער געקוקט אויפ'ן הימעל. זע שפאלט זיך.

עס איז אין נאם געווען אנפאנג הערבסט, און שלעפע געווען, איז ער אומגעפאלען ערד און איז אנשלאפען.

האט זיך איהם געהלומ אלטער מאן מיט א לאנג ווי א פוטערנעם מאנטעל און נארטעל שטעהט געבען איהם צו איהם: "מיין קינד, דו ד דיין פארלאנג!"

"איך וויל קענען גוט ז זיין א רב!" איז געווען ד ענטפער.

ער האט זיך אויפגעוואכ פאטער האט איהם אויפגעוו דיג אהיים פון שוהל...

שמחת תו

פון פישעלע פינ

(1505 באטהוירסט ס

שמחת תורה איז ביי מי טער, שעהנסטער און פרעהלי טוב, מיין טאטע האט מיר פאהן מיט די אויפשריפט אפרים" אויף איין זייט מיט און אויף דער צווייטער זי ווישמחו תורה", און אלטע ווייסע לאנגע בערד טאנצען תורה, מיין טאטע האט מיר פון א פאפיר די נעמען פון די "שעהנע אידען", וואס וועלען הייסען עולה לתורה זיין.

האט זיך דער שעדליצער רב אויפ'ן גבאי אנגעבייזערט:

— הייסט לייענען מען דאך "בראשית". און די לייענסט נאר איצט "שמות" (נע-מען)?

יונגערמאן שטארבט נאך אטאקע פון הוסטען

אריליע בראון, א 36 יאהריגער דריי-ווער פון 33 מעלבורן עווענוי, האט נעב-טען אין דער פריה געקראגען פלוצלונג א אטאקע פון שטארקען הוסטען, און איר דער א באלד אריינגעגעבען דאקטאר איז געקומען, איז ער שוין געווען טויט.

זיין קערפער איז אפגעפירט געווא-רען אין מארג, וואו מען וועט פראוואן פעסטשטעלען, וואס איז געווען די אור-זאכע פון זיין טויט.

שמיני עצרת און שמחת תורה פאלקלאר

א ווארט באלד אויפ'ן ארם.

שמיני - עצרת, אזוי ווי דער חזן האט זיך געשטעלט צו מוסף ראוונען "נשם", האט באלד גענומען גיסען א שלאקס רעגען.

דער חזן, וואס האט געהאט א שם פאר א בעל-עבירה, האט נאכ'ן אבראוונען נעבריהמט זיך פאר'ן רב, דאס ער איז קענטיג א חשוב אין הימעל, דער רב, א פקח, האט איהם אויפ'ן ארט אפגעענט-פערט:

— וואס איז דער חדוש? אזעלכע אידען ווי איהר, האבען שוין אמאל ניט בלויז א רעגען, נאר אויך א מבול גע-בראכט אויף דער וועלט!...

ושא נס, צוריק צום אלף בית.

א קלוגער מלמד האט אמאל אויס-געטייטשט דעם פסוק: "תקע בשופר גדול לחרתנו ושא נס לקבץ גלויותינו" פון דער שמונה עשרה אזוי:

ווען עס קומט אן די צייט פון שופר בלאזען, דאס הייסט, ראש השנה, דע-מאלט איז "לחרתנו", ווייל איך ווער דאן פטור פון חדר מיט'ן קנעלען צוזאמען, קומט אבער אן שמחת תורה, ווען מען טראגט פעהנער, אין שוין "שא נס לקבץ גליותינו" — ענדיגען זיך דערמיט מיינע פעריען און איך מוז נעהן אויף דאס ניי צוזאמענקלאפען א חדר...

אויף דער עלטער ארומשלעפען זיך

אן אלטער עם-הארץ, וועמען מען האט שמחת תורה ביי נאכט מכבד געווען מיט א הקפה, האט זיך איינגעשפארט און בשום אופן ניט געוואלט נעהן צוזאמ-מען מיט די איבריגע מכובדים מקיף זיין די ביימה מיט דער ספר-תורה אין האנד.

— וואס! האט ער זיך חויך צו-בייזערט — אויף מיין עלטער הייסט איהר מיר נאר ארומשלעפען זיך!?...

אנזעהן די ליכטיגע וועלט, זאל ער כאטש אויסקלייבען די סאוויעט-רוסישע טעריי-טאריע, וואו ער וועט האבען די געלע-גענהייט צו שטארבען דריי מאל א טאג אין א פריי, רעוואלוציאנעריש לאנד...

גנעשרי אויסלענדער וועט ניט העלפן

דאס, וואס עס האט פאסירט מיט עטליכע טעג צוריק אין איסטעוואן, מאסקאטשעוואן, האט אפגעקלונגען איבער'ן גאנצען לאנד, און ווי עס איז געווען צו דערוואַרטען, האט זיך די שווארצע רעאקציאנערע פרעסע די ערשטע זאך ארויסגעוואָרפען אויף די אויסלענדער, וועלכע זענען דאך אן "צווייפעל" (?) די קאמוניסטען, וועלכע האבען פאראורזאכט די בלוט-פארגיסונג.

כמעט אלע צייטונגען פון רעדזשיינא זענען ארויס מיט א געשריי, אז וואס שנעלער די אויסלענדער וועלען דעפארטירט ווערען, אלץ געזינטער וועט עס זיין פאר קאנאדע. קיינע פון די צייטונגען דערמאנט ניט קיין ווארט וועגען דער אונדערטערגליכער לאגע פון די מאיינער, וועלכע האט זיי געצווונגען ארויסצוגעהן אין סטרייק אין דער יעצטיגער צייט.

די צייטונגען זוכען צו פארשרייבן דעם אמת וועגען דעם סטרייק, מיט דער געלעגענהייט, וועלכע די קאמוניסטען האבען זיי געגעבען דורך ארויספירען די מאיינער אין נאם צו א זיכערען טויט.

צוויי מאיינער זענען טויט. פיעלע זענען פארוואונדעט, און אין דעם געיעג פון דער פאליציי נקמה צו נעמען פאר זייערע חברים, וועלכע זענען פארוואונדעט געווארען, זענען נאך א סך אומשולדיגע ארבייטער פארוואונ-דעט געווארען און וועלען בלייבען אייביגע קריפּעלס, און שולדיג אין דעם זענען די אויסלענדער.

די איראניע פון דעם איז, וואס די מערהייט פון די דעמאנסטראנטען זענען גראדע געווען גוטע בריטישער, וועלכע זענען בלויז פארפירט גע-ווארען פון רעוואלוציאנערע פראזעלאגיע. אבער אזוי איז דאס שוין, דער אויסלענדער איז די ערשטע כפרה.

די קוילען מאיינער פון דעם גאנצען איסטעזוען געגענט זענען ארבייט-טער, וועלכע מאכען דאס לאנד רייך. זיי זענען די, וועלכע ארבייטען מיט'ן בלוטיגען שווייס, און אויב צווישען זיי זענען ניטא קיין סך ענגלענ-דער, איז עס בלויז דערפאר, וואס די קוילען בארגען גלייבען, אז אויסלענ-דער, רוסען, פאליאקען, פינלענדער און אוקראינער, קען מען מער עקספלו-אטירען איידער דעם ענגלענדער.

דער פאקט איז, אז די ארבייטער פון די דערמא